

ARCHEOLOGIE VAN DE WIJK 17 (WIJKKRANT 2024-3)

DOOR ONNO BOONSTRA

RG-paaltjes

Bovenop de Paasberg, langs het geasfalteerde wandelpad, staat tegenover een bankje een klein betonnen paaltje. Het is witgeschilderd en heeft een vierkante vorm met afgevlakte hoeken en een doorsnede van 16 cm. Aan de achterzijde zijn in reliëf de letters RG aangebracht. Aan de Velperweg, tegen de afrastering van Bronbeek, staat een vergelijkbaar paaltje, ook met de letters RG, maar zonder witte beschildering. Wat doen die paaltjes daar en wat betekent "RG"?

Om met het laatste te beginnen. De bronnen zijn niet eenduidig. De R staat voor "Rijks", dat is zeker, maar sommige bronnen beweren dat de "G" voor "Grond" staat, terwijl enige andere stellen dat het "Gebied" betekent. De meeste bronnen houden het echter op "Grens", en dat lijkt ook het meest voor de hand te liggen. De paaltjes markeren namelijk de "Rijksgrens", dat wil zeggen de grens tussen een gebied dat eigendom is van het Rijk en een gebied dat particulier bezit is. De letters "RG" staan dan aan de zijde van het Rijkseigendom.

Dat maakt duidelijk waarom er boven op de Paasberg zo'n paaltje staat met de letters "RG" aan de achterzijde, in de richting van de A12. De snelweg van Den Haag naar de Duitse grens is namelijk geen gemeentelijke of provinciale weg, maar een die eigendom is van het Rijk en door het Rijk wordt beheerd.

Hoe zit het dan met het paaltje bij Bronbeek? Je zou kunnen veronderstellen dat dat paaltje de grens aangeeft van het landgoed, dat immers in eigendom en beheer is van het Ministerie van Defensie. Ook bijgevoegde foto uit circa 1895, waar een "RG"-paaltje vlak voor de ingang van Bronbeek staat, zou die indruk kunnen wekken. Maar dat is niet het geval. Het vlak met de letters "RG" staat immers naar de Velperweg toe, in plaats van in de richting van het militair tehuis. Het is dus de Velperweg die met "RG"-paaltjes was gemarkeerd. De Velperweg was door koning Willem I in 1821 opgenomen in zijn plan voor de aanleg van elf Rijksstraatwegen. Rijksstraatweg nr. 8 zou moeten gaan lopen van Brussel naar de Duitse grens bij Denekamp, via Breda, Den Bosch, Nijmegen, Arnhem, Zutphen en Deventer. In datzelfde jaar werd de weg van Arnhem tot Dieren met klinkers bestraat; de weg van Dieren naar Zutphen volgde drie jaar later. In 1927 werd een nieuw Rijkswegenplan gepubliceerd, waarin de straatweg van Arnhem naar Zutphen als Rijksstraatweg nr. 48 was opgenomen. Nadat in 1993 de autosnelweg A348 van knooppunt Velperbroek naar Dieren gereed kwam werd het beheer van de Velperweg overgedragen aan de gemeente Arnhem en konden de "RG"-paaltjes langs die weg verwijderd worden. Maar dat is dus niet overal gebeurd.

Het RG-paaltje bij het bankje op de Paasberg. Foto: Onno Boonstra

Een RG-paaltje voor de ingang van Bronbeek, ca. 1890-1900. Foto: Gelders Archief 1501-04 16735